

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Збірник матеріалів

**XXVII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

20 лютого 2025 року

Київ 2025

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2025. 385 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 7 від 26.02.2025)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, доктор політичних наук, професор;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 20 лютого 2025 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

предметна юрисдикція МКС є доволі обмеженою. Римський статут не дозволяє переслідувати за шкоду навколишньому середовищу як таку. Він не передбачає такого злочину як екоцид. Натомість Римський статут у статті 8 згадує шкоду навколишньому середовищу лише в контексті воєнних злочинів із таким формулюванням: «навмисне здійснення нападу, усвідомлюючи, що такий напад завдасть широкомасштабної, довготривалої та серйозної шкоди природному середовищу, яка буде явно надмірною щодо конкретної та прямої загальної очікуваної військової переваги».

3. Конвенція ООН із морського права. Цей інструмент потенційно дозволяє притягнути росію до відповідальності за шкоду, завдану морському навколишньому середовищу. Примітним тут є той момент, що в попередніх позовах, поданих Україною проти росії за цією конвенцією, наша держава вже заявляла вимоги про відшкодування шкоди, завданої навколишньому середовищу.

Таким чином, кліматичні судові позови стають важливим інструментом для забезпечення виконання міжнародних кліматичних зобов'язань, покращення адаптації до змін клімату та захисту прав людини в умовах кліматичних змін. Цей тренд обіцяє зростання правових ініціатив у цій сфері в майбутньому, що, ймовірно, допоможе посилити глобальну боротьбу з кліматичною кризою.

Література

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2314-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 03.01.2024).

2. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.12.2024).

Князькова Любов,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права,
Маріупольський державний університет

ПРАВО ПРАЦІВНИКІВ НА БЕЗПЕКУ ТА ГІГІЄНУ ПРАЦІ НА РОБОТІ

Загальна декларація прав людини проголосила право кожного на справедливі та сприятливі умови праці, складовою частиною якого є такі умови, які відповідають вимогам

безпеки та гігієни. Право кожного працівника на роботу в умовах, які забезпечують охорону його здоров'я, безпеку та гідність, закріплено у ст. 31 Хартії ЄС «Про основні права». Правові основи безпеки праці розвинене у ґрунтовній законодавчій базі ЄС та підкріплено великою кількістю інструментів не законодавчого характеру. Важливе місце серед основних джерел міжнародно-правового регулювання трудових відносин та безпеки праці посідають конвенції та рекомендації МОП. Однією з базових у галузі безпеки праці є Конвенція № 155 «Про безпеку та гігієну праці та виробниче середовище», що прийнята 22 червня 1981 року [1]. Право на безпечні та нешкідливі умови праці визнано в Україні одним з конституційних прав людини і громадянина. Стаття 43 Конституції України закріплює, що кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці [2]. Забезпечення цього права здійснюється за допомогою системи правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, що утворюють безпеку праці. Обрання курсу Україною на інтеграцію до Європейського співтовариства та наближення української правової системи до європейських та світових стандартів, викликало необхідність введення до законодавства України положень, які певний час існують у Європейському законодавстві. Приєднання України до міжнародних конвенцій, урахування міжнародної судової практики є одними із умов забезпечення стабільності та розвитку прав людини і застосування усталених міжнародних стандартів в сфері прав людини та громадянина. Все це та багато інших чинників й зумовило необхідність прийняття нового Закону України у галузі безпеки праці.

21.08.2024 р. Верховна Рада України прийняла у першому читанні за основу проект Закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі». Цей законопроект було зареєстровано за №10147 від 13.10.2023 року [3].

Головним завданнями законопроекту є усунення або мінімізація ризиків для життя і здоров'я працівника на роботі. Законопроект № 10147 є «євроінтеграційним» та передбачає запровадження в Україні нової системи запобігання виробничим ризикам, що заснована на визначених Директивою Ради ЄС № 89/391/ЄЕС принципах оцінювання, контролю ризиків та управління ними [4]. Зазначений законопроект пропонує увести в законодавство ключові терміни та поняття у сфері безпеки та здоров'я працівників на роботі, зокрема, поняття інциденту, професійного ризику, оцінювання ризиків, робочого місця, шкідливих та небезпечних професійних факторів, аудиту системи безпеки та здоров'я працівників, експертної організації, представників працівників тощо; запровадити за європейським прикладом системи мінімальних вимог щодо безпеки та здоров'я працівників, та регулярне здійснення роботодавцем оцінювання ризиків, які можуть виникнути на конкретному робочому місці, розробки і впровадження заходів щодо їх мінімізації або усунення; ввести

інформування компетентних органів про всі нещасні випадки, та ведення роботодавцем обліку всіх інцидентів, які потенційно могли привести до нещасного випадку. Крім того, пропонується поряд з існуючою адміністративною та кримінальною відповідальністю, передбачити можливість покладення за рішенням суду на роботодавця матеріальної відповідальності за нанесення шкоди життю та здоров'ю працівника внаслідок недостатніх та/або неефективних заходів, вжитих роботодавцем. У такому разі роботодавець відшкодуватиме Пенсійному фонду витрати, понесені ним на виплати та послуги, передбачені законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві. Проєкт передбачає обов'язкове страхування відповідальності експертних організацій при укладанні договору про надання послуг в сфері безпеки та здоров'я працівників та пропонує встановити обов'язки роботодавців щодо забезпечення безпеки та здоров'я окремих категорій працівників особливих категорій працівників (працівниць, які нещодавно народили, та працівниць, які годують грудьми; працівників, які не досягли 18-тирічного віку; працівників з інвалідністю), і посиленої уваги до захисту генетичного спадку працівників. Крім того, пропонується вилучити статті 190-192 КЗпП, в яких встановлюється заборона застосування праці осіб молодше 18 років: на важких роботах і на роботах зі шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах; з підймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми; щодо залучення до нічних, надурочних робіт і робіт у вихідні дні.

Виключається стаття про те, що усі особи молодше 18 років приймаються на роботу лише після попереднього медичного огляду і в подальшому, до досягнення 21 року, щороку підлягають обов'язковому медичному оглядові. Натомість приписами статті 29 проєкту визначаються особливості безпеки та здоров'я працівників на роботі, які не досягли 18-ти річного віку. В цій окремій статті встановлюються особливості та умови праці осіб, які не досягли 18-ти річного віку (перелік відповідних робіт і умов праці; винятки, за яких можливе використання праці).

Наразі у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів розпочала роботу робоча група з доопрацювання до другого читання проєкту Закону «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі». Представники Федерації профспілок України увійшли до складу групи, щоб захистити працю робітників, не допустити зниження гарантій і щоб новий закон не звужував права на безпеку праці. Профспілки виступають проти змін, що можуть погіршити умови охорони праці, порівняно з діючими нормами. Важливо, що експерти ФПУ прагнуть уникнути зниження рівня захисту, встановленого національним законодавством та міжнародними стандартами. Робоча група розглядає понад 700 правок [5].

Таким чином, безумовно, що проєкт Закону з безпеки і здоров'я на роботі – це європейський вибір України. Його прийняття повністю змінить ставлення до безпеки і здоров'я на роботі, мотивацію роботодавців, з'явиться запит на компетентних, кваліфікованих фахівців у галузі безпеки праці. Проєкт готується до другого читання у Верховній Раді і потребує спільного обговорення та опрацювання з урахуванням поправок, внесених Федерацією профспілок.

Література

1. Конвенція МОП № 155 Про безпеку та гігієну праці та виробниче середовище від 22 червня 1981 року (ратифікована Україною 02.11.2011року). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_050#Text (дата звернення 21.12.2024).

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 21.12.2024).

3. Про прийняття за основу проєкту Закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» : Постанова Верховної Ради України від 21 серпня 2024 року № 3912-IX . URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3912-20#Text> (дата звернення 21.12.2024).

4. Про запровадження заходів, покликаних заохочувати до покращення безпеки та охорони здоров'я працівників на роботі: Директива Ради № 89/391/ЄЕС від 12.06.89. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b23#Text (дата звернення 21.12.2024).

5. Оновлення закону про безпеку працівників: профспілки захищають право на охорону праці. Офіційний сайт профспілки працівників освіти і науки України. URL : <https://pon.org.ua/novyny/11464-onovlennia-zakonu-pro-bezpeku-pracivnykiv-profspilky-zakhyshchaut-pravo-na-okhoronu-praci.html> (дата звернення: 21.12.2024).

Ковейно Юлія,
доктор філософії з права, доцент кафедри права
Маріупольський державний університет

КЛІМАТИЧНІ ПРАВА ДІТЕЙ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Зміни клімату є глобальним викликом сьогодення та однією з вкрай актуальніших загроз з довгостроковим негативним впливом на стан навколишнього природного